

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2025/33

Karar Sayısı : 2025/221

Karar Tarihi : 6/11/2025

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Gaziosmanpaşa 12. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 231. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 2., 10., 13., 36., 38. ve 141. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Çocuğun soy bağıını değiştirme suçundan açılan davada itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKMÜ

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı 231. maddesi şöyledir:

“Çocuğun soybağıını değiştirme

Madde 231- (1) Bir çocuğun soybağıını değiştiren veya gizleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Özen yükümlülüğüne aykırı davranarak, sağlık kurumundaki bir çocuğun başka bir çocukla karışmasına neden olan kişi, bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 11/2/2025 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine Basri BAĞCI'nın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Mehmet AKTEPE tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükmü, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünüldü:

A. İtirazın Gerekçesi

3. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kuralın evli olan kadının evlilik dışı doğan çocuğunu maddi gerçeğe uygun olarak nüfusa kaydedirememesi nedeniyle gerçekleştirdiği eylemleri cezalandırdığı, bu durumun evli olan kadınlarla evli olmayan kadınlar arasında eşitlik ilkesine aykırı uygulamalara neden olduğu, ayrıca bu hâlin maddi gerçeğin ortaya çıkmasını geciktirdiği belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 13., 36., 38. ve 141. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

B. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

4. İtiraz konusu kural, bir çocuğun soy bağıını değiştiren veya gizleyen kişinin bir yıldan üç yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılmasını öngörmektedir.

5. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

6. Ceza hukukunun toplumun kültürel, sosyal ve ekonomik hayatıyla yakından ilgili olması nedeniyle suç ve suçlulukla mücadele amacıyla ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihi bulunulması devletin suç siyaseti ile ilgili bir husustur. Bu bağlamda hukuk devletinde ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler bakımından kanun koyucu; Anayasa'nın temel ilke ve kurallarına bağlı kalmak şartıyla toplumda belirli eylemlerin suç sayılıp sayılmaması, suç sayıldıkları takdirde hangi çeşit ve ölçüde ceza yaptırımlarıyla veya seçenek yaptırımlarla karşılaşacağı, hangi hâl ve hareketlerin ağırlaştırıcı ya da hafifletici öge olarak kabul edileceği gibi konularda takdir yetkisine sahiptir (AYM, E.2025/8, K.2025/125, 3/6/2025, § 32). Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliğinin incelenmesi anayasal denetim kapsamı dışında kalmaktadır (AYM, E.2017/170, K.2018/77, 5/7/2018, § 12).

7. Kanun koyucu, takdir yetkisi kapsamındaki bu düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle de bağlıdır. Bu ilke ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *gereklilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da *ölçülülük* ilkesi gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

8. Kuralda bir çocuğun soy bağıının değiştirilmesi veya gizlenmesi hâlinde bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası öngörülmektedir. Çocuğun, ailesiyle soy bağı ilişkisi kurarak kökenini, başka bir deyişle ebeveynini öğrenmesi, gerçek ana ve babasının nüfusuna kaydedilerek buna ilişkin haklardan yararlanması maddi ve manevi varlığının korunması açısından önem taşımaktadır. Dolayısıyla soy bağıının sağlıklı ve gerçeğe uygun bir şekilde kurulmasını sağlayan kuralla bireyin kişiliğini ve kimliğini oluşturma hakkının korunmasının amaçlandığı anlaşılmaktadır.

9. Öte yandan Anayasa'nın 41. maddesinde “*Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır./ Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar./ Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir./ Devlet her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır.*” denilmiştir. Bu itibarla kuralın ana ve babayla olan soy bağı ilişkisini korumak suretiyle anılan madde kapsamında çocukların ve ailenin korunmasına da katkı sunduğu anlaşılmaktadır.

10. Bu itibarla soy bağı ilişkisinde istikrarın sağlanmasını ve çocuğun korunmasını hedefleyen kuralın kamu yararı dışında bir amaca yönelik olmadığı, dolayısıyla anayasal anlamda meşru bir amaç taşıdığı açıktır.

11. Öte yandan soy bağına ilişkin hukuki düzenlemeler Anayasa'nın anılan maddesine uygun olarak devletin çocuğun ve ailenin korunmasına ilişkin yükümlülüğünün bir gereğidir. Kuralla suça konu fiili işleyen kişiler için hapis cezası öngörülmüştür. Kuralda düzenlenen suç için hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülmesinin suça konu fiillerin işlenmesi bakımından caydırıcı bir etki meydana getireceği açıktır. Bu itibarla kuralın anılan meşru amaca ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

12. Kuralda suç olarak düzenlenen fiil ile bunlara bağlanan yaptırımın niteliği ve ağırlığı gözetildiğinde kuralla ulaşılmak istenen amaç ve araç arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca sanık hakkında verilen hapis cezasının değişen durum ve şartlara göre ertelenebileceği, seçenek yaptırımlara çevrilebileceği ya da lehe olan hükümlerin uygulanabileceği de açıktır. Bu itibarla kuralın orantılılık ilkesine aykırı bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

13. Bunun yanında Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında "*Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.*" denilerek suçun kanuniliği, üçüncü fıkrasında da "*Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.*" denilerek cezanın kanuniliği ilkesi güvence altına alınmıştır.

14. Anayasa'nın anılan maddesinde yer alan *suçta ve cezada kanunilik* ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuyla yer bırakmayacak açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belirli olarak kanunda gösterilmesi gerekmektedir. Kişilerin yasak fiilleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2020/16, K.2020/33, 25/6/2020, § 15).

15. Kuralda değiştirmesi ve gizlenmesi yaptırımı bağlanan soy bağının kurulması, kapsam ve sınırları 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nda düzenlenmiştir. Anılan Kanun'un 282. maddesinde çocuk ile ana arasındaki soy bağının doğumla, çocuk ve baba arasındaki soy bağının ise ana ile evlilik, tanıma veya hâkim hükmüyle kurulacağı, ayrıca soy bağının evlat edinme yoluyla da kurulabileceği belirtilmiştir.

16. Bu bağlamda Yargıtay kararlarında da Kanun'un 285. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Evlilik devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üçyüz gün içinde doğan çocuğun babası kocadır.*" şeklindeki hüküm ile 295. maddesinin üçüncü fıkrasındaki "*Başka bir erkek ile soybağı bulunan çocuk, bu bağ geçersiz kılınmadıkça tanınmaz.*" şeklindeki düzenlemeye vurgu yapılarak evlilik birliği devam ederken veya evliliğin sona ermesinden başlayarak üç yüz gün içinde doğan evlilik dışı çocukların, biyolojik babası üzerine derhâl kaydedilmesinin mümkün olmadığı ve resmî nikahlı eşin üzerine kaydedilmesinin kanundan kaynaklanan bir zorunluluk olduğu, bu suretle evli kadın yönünden kuralda öngörülen suçun yasal unsurlarının oluşmayacağı belirtilmiştir (Yargıtay 11. Ceza Dairesi, E.2021/10029, K.2024/6251, 8/5/2024).

17. Dolayısıyla kuralda suç olarak öngörülen fiil ve yaptırımın herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralda suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı bir yön bulunmamaktadır.

18. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 38. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Kuralın Anayasa'nın 10., 13., 36. ve 141. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 231. maddesinin (1) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE 6/11/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

Karşı Oy

1. Anayasanın 151. maddesinin ve 6216 sayılı kanun 40. maddesinin birinci fıkralarında itiraz başvurusunda bulunacak mahkemeden söz edilirken “*davaya bakmakta olan mahkeme*” tabiri açık bir şekilde kullanılmaktadır.

2. Anayasa Mahkemesinin de somut norm denetimi yaparken itiraz edilen kuralı uygulayacak mahkemenin davaya bakan mahkeme olması hususunu gözetmesi gerekmektedir.

3. Davaya bakmakta olan mahkeme tabirinden normun iptali talebinde bulunan mahkemenin dava konusu hakkında karar vermeye yetkili ve görevli mahkeme olması gerektiği anlaşılmaktadır.

4. Somut dosyada Gaziosmanpaşa 12. Asliye Ceza Mahkemesi iki gerekçeyle davaya bakan mahkeme olmak statüsünden uzaktır.

1- İstinaf dairesinin dosyayı ilk derece mahkemesine gönderirken dayandığı hukuk normu olaya uygun düşmemekte olup geline aşama itibarıyla davaya bakması gereken yargılama merci ilgili istinaf dairesidir.

2- İlk derece mahkemesinin beraat kararı verdiği bir durumda istinaf dairesinin yönlendirmesi ile bir mahkûmiyet kararının ilk derece mahkemesi tarafından verilmesi Anayasa Mahkemesi tarafından bir hak ihlali olarak nitelendirilmektedir.

5. İnceleme konusu dosyamızda itiraz talebini Anayasa Mahkemesi'ne getiren Gaziosmanpaşa 12. Asliye Ceza Mahkemesi gerekçeli başvuru kararında; mahkemelerince ilk önce sanığın beraatine karar verildiğini, İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesinin verdikleri berat kararını bozmak suretiyle 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 280/1-e maddesi gereğince dosyayı mahkûmiyet kararı verilme üzere iade ettiğini belirtmiştir.

6. Asliye Ceza Mahkemesi başvuru kararında istinaf dairesinin dosyayı kendilerine gönderirken dayandığı usul hükmünün maddi gerçeklikte örtüşmediği ve asıl olarak davaya istinaf dairesinde devam edilmesi gerektiğini açıkça vurgulamıştır.

7. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi Ömer Oral kararında (GK. B. No: 2023/33667, 9/1/2025) ilk derece mahkemesi tarafından verilen beraat kararının istinaf dairesi tarafından mahkûmiyet kararı verilmesi için tekrar ilk derece mahkemesine gönderilmesinin hak ihlali oluşturduğuna karar vermiştir.

8. Söz konusu ihlal kararında; mahkumiyete ilk derece mahkemesi tarafından hükmedilmesi durumunda beş yılın altındaki cezaların istinaf aşamasında kesinleşeceği, aynı mahkumiyet kararının ilk kez istinaf aşamasında verilmesi durumunda ise CMK'nın 286/2-d maddesi gereğince hükmün temiz edilmesinin mümkün olduğu, somut uygulamada ise mahkumiyetin ilk derece mahkemesi tarafından vermesi nedeniyle söz konusu kararın temyiz edilme imkanının ortadan kaldırılacağı gerekçe gösterilerek Anayasanın 36. maddesinde

düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlale edildiğine karar vermiştir.

9. Somut dosyamızda ilk derece mahkemesinin vermiş olduğu beraat kararı istinaf dairesince mahkûmiyete yönlendirilmek suretiyle asliye ceza mahkemesine iade edilmiştir.

10. Bu haliyle asliye ceza mahkemesince verilecek olan mahkûmiyet kararının kesinleşmesi istinaf aşamasında gerçekleşeceğinden dosyanın temiz sayfasını görmesi mümkün olmayacaktır. Anayasa Mahkemesi *Ömer Oral* kararı gözetildiğinde asliye ceza mahkemesinin mahkûmiyet kararı vermesi hak ihlaline neden olacaktır.

11. Anılan bu gerekçelerle mevcut dosyada Gaziosmanpaşa 12. Asliye Ceza Mahkemesinin davaya bakmakla görevli mahkeme olmaması nedeniyle itiraz başvurusunun bu aşamada reddi gerektiğini düşündüğümüzden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne iştirak etmek mümkün olmamıştır.

Başkanvekili
Basri BAĞCI